

Gazi Mustafa Kemal Atatürk

İlber Ortaylı

Kronik Yayınları, İstanbul, 2018, 480 Sayfa ISBN:978-975-2430-29-7

Recep KUL*

Türk Tarihi ve Kültürü üzerine önemli çalışmaları ve yayınları olan İlber Ortaylı, Türk Tarihi hakkında yaptığı araştırmalar ve yayınları ile tanınmaktadır. İlber Ortaylı sahip olduğu bilgi ve donanımı sayesinde gerek Osmanlı Tarihi olsun gerekse Genel Türk Tarihi ve Türkiye'nin Yakın Tarihi hakkında birçok eser yazmıştır. Gazi Mustafa Kemal Atatürk adlı eseri ise yıllardır edindiği bilgileri ve yaşı gereği o dönemin tanıklarından oturup dinlediği bilgileri içten bir üslup ile okuyucuya aktarmıştır.

İlber Ortaylı'nın deyimiyle "Tarihin akışını değiştiren, ona mührünü vuran veya büyük tehlikelere mâni olan liderlere her memlekette rastlamak mümkün değildir. Atatürk dünya tarihinde görülen nadir dehalardan biridir. Birinci Dünya savaşından sonra hiç bir mağlup milletin direniş göstermediği zamanda siviller ve askerlerle dünyaya meydan okumuştur." Şeklinde belirtmiştir.

* Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü Öğrencisi

Eser içindekiler ve önsöz ile başlayıp daha sonra Atatürk'ün yetiştiği dönemden itibaren onun nasıl büyük bir kişi olduğunu, nasıl milli mücadelenin önderi haline geldiğini anlatmaktadır. İlber Ortaylı bu eserde Atatürk'ün hayatını sekiz bölüm de yazmıştır.

Gazi Mustafa Kemal Atatürk adlı eserin ilk bölümünde imparatorluğu diriltten nesil yani 1880'ler kuşağından, o dönemde Balkanların durumundan, Atatürk'ün doğum tarihinden, soy ağacından, mayasını yoğuran şehir: Selanik'ten ve nasıl bir ailesi olduğundan bahsedilmektedir.

Eserin ikinci bölümünde Mustafa Kemal'in çocukluk yıllarında subaylara imrenmesini ve subay olmak için aldığı eğitimleri, öğrencilik yıllarında nasıl bir talebe olduğunu, o dönemlerde dünyada nasıl bir milliyetçiliğin bulunduğunu, İttihat ve Terakki partisinden ve Atatürk'ün bu parti ile olan bağlantısından, Atatürk'ün Sultan Abdülhamid hakkındaki ifadelerinin sanıldığı gibi aksine çok kötü ve menfi şeyler olmadığını ve Sultan Abdülhamid döneminde baskı ve sansür olmasına rağmen yine de devletin önemli bir ölçüde geliştiğinden, Enver Paşa ile Atatürk arasındaki çekişmeden, ilk savaş tecrübesi olan Trablusgarp'a gönüllü gitmesinden, Balkan savaşlarından ve en sonda da Atatürk'ün Sofya da geçirdiği yıllarını anlatmaktadır.

Eserin üçüncü bölümünde 1.Dünya savaşı öncesinde Osmanlı'nın durumundan, Osmanlı'nın savaşmış olduğu cephelerin genel durumundan, Çanakkale'de Mustafa Kemal'in rolü daha sonrasında Mustafa Kemal'in Doğu cephesine atanmasından, tarihimizde çok önemli bir zafer olan Kût'ül-Amâre savaşından, Osmanlı'nın ölüm fermanı olan Mondros Ateşkesinden ve daha sonra yapılacak olan ama yürürlüğe girmeyen Sevr Antlaşmasından, Son Osmanlı padişahı Sultan Vahdettin'den ve Osmanlı'nın mütareke devrindeki durumundan bahsedilir.

Eserin dördüncü bölümünde Milli mücadele öncesi dönemden, İstanbul ve Anadolu'nun düşman tarafından işgal edilişi ve bu işgallere karşı Türk Halkı'nın kahramanca direnişinden, Atatürk'ü diğer paşalardan ayıran onu milli mücadelenin lideri kılan Dehasından söz etmiştir. Tamim, Kongreler ve görüşmeleri, Atatürk'ün Meclisi açmasından, Muhalefete rağmen Kurtuluş savaşının yapılmasından, Ankara'nın neden başkent olduğu, İsmet İnönü'nün kumanda ettiği İnönü Muharebelerinden ve daha sonra Mustafa Kemal'in yapmış olduğu Sakarya Savaşından ve bu savaşın ardından gelen siyasi başarılarından ve en sonun da Gazi Mustafa Kemal'in yönetmiş olduğu Büyük Taarruzdan ve sonrasında İzmir'in düşman işgalinden kurtuluşunu anlatır.

Eserin beşinci bölümünde saltanatın ve hilafetin kaldırılmasından yeni bir devlet olan Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından, bozuk olan ekonomik duruma rağmen yapılan İzmir İktisat Kongresinden, imzalamış olduğumuz Lozan Barış Antlaşması Türk tarihinin bir kara lekesi mi yoksa Türk milletinin kazanmış olduğu bir başarıdan ibaret olduğunu, Yunanistan ve Türkiye arasında yapılan nüfus mübadelesinden, Osmanlı İmparatorluğunun yıkılmasından sonra kalan borçların durumundan, Misak-i Milli sınırları içerisinde bulunan Musul sorunundan, Osmanlı İmparatorluğunun yıkılmasının kaçınılmaz olduğundan bahsetmiştir.

Eserin Altıncı bölümünde ilk anayasanın milli mücadele döneminde olduğunu bu yüzden bu anayasanın eksik kaldığını ve savaş zamanında olduğu içinde güçler birliği ilkesinin benimsenmiş olduğunu söylemektedir. Güçler birliği ilkesinin döneminin zorlu koşulların gereği olarak işlerin çabuk gerçekleştirilebilmesi için mecburi olarak uygulanmış bir sistemdi. Milli mücadelenin sona ermesinden ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra yeni bir anayasaya ihtiyaç duyulmuştur ve bunun için 1924 anayasası kabul edildi ve bu anayasada güçler ayrılığı ilkesi benimsendi.

Atatürk olmasaydı Türkiye Cumhuriyeti Devleti olur muydu sorusuna İlber Ortaylı cevaben “Olurdu ama bugünkü sınırlarda olmazdı örneğin İzmir’i kaybederdik, İstanbul elimizden çıkardı Türkiye Cumhuriyetine sadece İç Anadolu ve Doğudan oluşurdu” diyordu. Altıncı bölümde ayrıca Atatürk’ün bir çok alanda eğitimden sağlığa, hukuktan sosyal hayata kadar bir çok alanda yaptığı inkılaplardan bahsetmiş olup İstiklal Mahkemelerini de anlatmıştır.

Eserin yedinci bölümünde Türkiye Cumhuriyeti devletinin tek partili döneminden ve Atatürk’ün çok partili hayata geçiş için yaptığı denemelerden ve bu geçişte neden başarısız olduğundan bahsedilmektedir. Atatürk’ün dış politikalarından örneğin Balkan ve Sadabat Paktını anlatıyor. Bölümün sonlarına doğru Atatürk’ün son günlerinden ve ölümünden bahsedilmiştir.

Eserin sekizinci bölümünde Atatürk’ün fiziksel ve karakteristik özelliklerinden bahsedilmiştir. İlber Ortaylı bu son bölümde dünyada, anılarda, hafızalarda kalan izleriyle büyük önderimiz Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ü anlatmıştır.

Eserin sonunda kaynakça ve indeks belirtilerek kitabı tamamlanmıştır. Sonuç olarak bakacak olursak İlber Ortaylı bu eserinde bize sadece Atatürk’ü anlatmıyor. Aynı zamanda Atatürk’ün nasıl bir ailede yetiştiğinden, büyüdüğü şehrin nasıl bir yapıda olduğundan, aldığı eğitimden tut kimlerle nasıl münasebetlerinin bulunduğu kadar kitapta anlatılmıştır. İlber Ortaylı’nın bu eserde yapmak istediği şey şudur: Atatürk’ün nasıl bir ortamda yetiştiğini, Fikir hayatının nasıl oluştuğunu göstermektir. Bu yüzden sadece Atatürk’ü değil aynı zamanda o dönemde anlatmıştır. İlber Ortaylı bu ilk biyografisinde yaşamının tüm yönleriyle Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ü anlatıyor. Bu kitap hiç şüphesiz İlber Ortaylı’nın uzun bir müddet biriktirdiği bilgi ve donanımı sayesinde yazılmıştır. Kitapta çokça resim kullanılmış ve bu sayede insanların hafızasında bir şeyler şekillenmiştir. İlber Ortaylı bu sayede Türk tarihçiliğine hiç unutulmayacak ve sürekli başvurulacak bir rehber kitap kazandırmıştır.